

Міністерство науки і освіти України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра економіки підприємства і міжнародного бізнесу

07/01-131M

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять та виконання самостійної роботи з
навчальної дисципліни

«МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
за освітньо-професійною програмою «Міжнародні економічні
відносини» спеціальності С1 «Економіка та міжнародні
економічні відносини» денної та заочної форм навчання

Рекомендовано науково-
методичною радою з якості
ННІЕМ
Протокол № 9 від 19.05.2026 р.

Рівне – 2026

Методичні вказівки до практичних занять та виконання самостійної роботи з навчальної дисципліни «Методологія наукових досліджень» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за освітньо-професійною програмою «Міжнародні економічні відносини» спеціальності С1 «Економіка та міжнародні економічні відносини» денної та заочної форм навчання [Електронне видання] / Срібна Є. В. – Рівне : НУВГП, 2026. – 30 с.

Укладач:

Срібна Є. В., к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства та міжнародного бізнесу.

Відповідальний за випуск: Гарнага О. М., д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки підприємства та міжнародного бізнесу.

Попередня версія методичних вказівок 06-01-59М

Гарант ОП:

Срібна Є. В.

© Є. В. Срібна, 2026
© НУВГП, 2026

ЗМІСТ

ВСТУП.	3
1. МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.	4
2. ПЕРЕЛІК ТЕМ ТА ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....	5
3. САМОСТІЙНА РОБОТА	21
3.1. ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТУ ПРО САМОСТІЙНУ РОБОТУ	21
3.2. ПЕРЕЛІК ТЕМ ДЛЯ НАПИСАННЯ ЗВІТУ ПРО САМОСТІЙНУ РОБОТУ	21
4. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	24
ДОДАТОК А. Зразок оформлення титульної сторінки	30

ВСТУП

Підготовка фахівців у сфері міжнародних економічних відносин потребує формування навичок самостійного наукового пошуку, аналізу інформації та обґрунтованого застосування методів дослідження.

Метою методичних вказівок є визначення основних вимог до організації практичних занять і самостійної роботи з дисципліни «Методологія наукових досліджень».

Методичні вказівки спрямовані на вирішення таких основних завдань:

- засвоєння теоретичних і методологічних засад наукових досліджень;
- формування навичок визначення мети, завдань, об'єкта і предмета дослідження;
- опанування кількісних і якісних методів дослідження;
- розвиток умінь аналізувати та інтерпретувати наукову інформацію;
- формування навичок оформлення і представлення результатів дослідження;
- дотримання принципів академічної доброчесності.

1. МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою навчальної дисципліни є формування у студентів системи теоретичних знань і практичних навичок щодо організації та проведення наукових досліджень у сфері міжнародних економічних відносин.

Завданням дисципліни є вивчення теоретико-методологічних засад наукового пізнання, основних етапів дослідницького процесу, методів збору, обробки та аналізу даних, а також правил оформлення і представлення результатів наукової роботи.

У даній розробці наведено загальні рекомендації щодо вивчення дисципліни, перелік тем практичних занять і завдань для самостійної роботи, список рекомендованої літератури та питання гарантованого рівня знань.

В кінці навчального семестру передбачено форму контролю – залік.

Перелік загальних компетентностей, якими оволодівають здобувачі вищої освіти у процесі вивчення дисципліни:
Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Перелік спеціальних компетентностей:

СК 5. Здатність застосовувати кумулятивні знання, науково-технологічні досягнення, інформаційні технології для досягнення сутності феномену нової економіки, виявлення закономірностей та тенденцій новітнього розвитку світового господарства.

СК 8. Здатність прогнозувати тенденції розвитку міжнародних ринків з урахуванням кон'юнктурних змін.

СК 9. Здатність до самонавчання, підтримки належного рівня знань, готовність до опанування знань нового рівня, підвищення своєї фаховості та рівня кваліфікації.

СК 11. Здатність аналізувати причинно-наслідкові зв'язки між глобальними екологічними викликами та трансформацією форматів взаємодії у міжнародних економічних відносинах.

СК 12. Здатність адаптувати зовнішньоекономічну діяльність суб'єктів міжнародного бізнесу до принципів сталого розвитку та інструментів екологічного регулювання ЄС.

2. ПЕРЕЛІК ТЕМ ТА ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. ВСТУП ДО МЕТОДОЛОГІЇ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИНАХ

Навчальні питання для розгляду на практичному занятті:

1. Поняття методології та її структура. .
2. Специфіка наукового пізнання в міжнародних економічних відносинах.
3. Класифікація методів дослідження міжнародних економічних відносин.
4. Етапи наукового дослідження: визначення проблеми та обґрунтування актуальності.
5. Проблема об'єктивності у дослідженнях міжнародних відносин.

Завдання для роботи на практичному занятті:

Уявіть, що ви – дослідник, який отримав завдання вивчити вплив цифрових платформ (соціальних мереж) на ескалацію міжнародних конфліктів у сучасному світі (на прикладі війни в Україні, конфлікту в Газі або іншого актуального кейсу). Вам необхідно розробити концепцію дослідження.

На основі матеріалів лекції виконайте такі завдання:

1. Визначте об'єкт і предмет дослідження.
2. Сформулюйте мету та 3–4 завдання дослідження.
3. Оберіть методи дослідження, які доцільно використати (з аргументацією вибору).
4. Запропонуйте один із способів забезпечення об'єктивності отриманих результатів.

Результати оформіть письмово (стисло) та будьте готові презентувати їх під час семінару.

Питання для обговорення:

1. Що таке методологія і які її основні рівні?
2. Як співвідносяться між собою методологія, теорія та метод?
3. У чому полягає специфіка міжнародних відносин як об'єкта наукового дослідження?

4. Які загальнонаукові методи використовуються в дослідженнях міжнародних відносин?
5. Які спеціальні методи характерні для досліджень міжнародних відносин?
6. У чому відмінність між кількісними та якісними методами?
7. Які основні етапи наукового дослідження?
8. Які фактори впливають на об'єктивність досліджень міжнародних відносин?
9. Як можна підвищити об'єктивність наукового дослідження?
10. Чому в міжнародних відносинах неможливо провести чистий експеримент?

Дискусійні питання

1. Чи можливо досягти абсолютної об'єктивності в дослідженнях міжнародних відносин? Якщо ні, то чи варто прагнути до неї, чи достатньо прозорості методології та саморефлексії дослідника?
2. Які методи — кількісні чи якісні — є більш надійними для аналізу міжнародних конфліктів? Чи може їх поєднання (тріангуляція) дати кращий результат, і як це впливає на достовірність висновків? Наведіть аргументи на основі специфіки міжнародних економічних відносин.

Література:

Основна: 1, 2, 3, 4, 7, 8, 9, 13.

Додаткова: 3, 4, 5, 6.

Тема 2. ТЕОРЕТИЧНІ ПАРАДИГМИ ТА ПІДХОДИ В ДОСЛІДЖЕННІ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Навчальні питання для розгляду на практичному занятті:

1. Місце теорії в методології дослідження.
2. Реалізм та неореалізм
3. Лібералізм та неоліберальний інституціоналізм
4. Марксизм та неомарксизм (теорія залежності, світ-системний
5. Конструктивізм.

6. Порівняльний аналіз парадигм. Сильні та слабкі сторони кожної теорії. Можливість синтезу та еклектики в сучасних дослідженнях.

Завдання для роботи на практичному занятті:

Оберіть одну актуальну проблему міжнародних економічних відносин:

- торговельні війни та протекціонізм;
- міжнародні економічні санкції;
- діяльність транснаціональних корпорацій;
- міжнародна торгівля та економічна інтеграція;
- рух прямих іноземних інвестицій;
- глобальна економічна нерівність;
- енергетична або продовольча безпека.

Проаналізуйте обрану проблему з позицій двох теоретичних парадигм: реалізму, лібералізму, неомарксизму або конструктивізму.

1. Визначте, як кожна парадигма пояснює причини виникнення проблеми.
2. Охарактеризуйте роль держав, міжнародних економічних організацій і транснаціональних корпорацій.
3. Визначте значення національних економічних інтересів, міжнародної співпраці, нерівності або економічних норм.
4. Порівняйте переваги та обмеження обраних теоретичних підходів.
5. Зробіть висновок, яка парадигма краще пояснює досліджуваний міжнародний економічний процес.

Питання для обговорення

1. Яка теоретична парадигма найкраще пояснює сучасні торговельні війни?
2. Чи сприяє міжнародна економічна взаємозалежність співпраці між державами?
3. Як реалізм пояснює застосування економічних санкцій?
4. Яку роль лібералізм відводить СОТ, МВФ, Світовому банку та іншим міжнародним економічним організаціям?
5. Як неомарксизм пояснює нерівність між розвиненими країнами та країнами, що розвиваються?

6. Як конструктивізм пояснює вплив міжнародних норм на торгівлю, інвестиції та економічну політику держав?
7. Чи діють транснаціональні корпорації незалежно від національних інтересів держав?
8. Чи можна поєднувати декілька теоретичних парадигм у дослідженні міжнародних економічних відносин?

Дискусійне завдання

Тема дискусії: «Міжнародні економічні відносини визначаються насамперед національними інтересами держав, а не діяльністю міжнародних інститутів».

Одна група обґрунтовує твердження з позицій реалізму, друга — спростовує його з позицій лібералізму. Кожна група наводить не менше трьох аргументів і практичних прикладів.

Література:

Основна: 1, 2, 3, 9.

Додаткова: 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Тема 3. МЕТОДИ ЗБОРУ ТА ОБРОБКИ ЕМПІРИЧНИХ ДАНИХ У МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Навчальні питання для розгляду на практичному занятті:

1. Джерела даних у міжнародних економічних дослідженнях.
2. Методи збору первинних даних.
3. Робота з вторинними даними.
4. Методи первинної обробки даних.
5. Огляд ключових баз даних для досліджень міжнародних економічних відносин.

Завдання для роботи на практичному занятті

1. Оберіть одну проблему міжнародних економічних відносин, наприклад:
 - динаміка міжнародної торгівлі;
 - рух прямих іноземних інвестицій;
 - міжнародна трудова міграція;
 - зовнішня заборгованість країн;
 - діяльність транснаціональних корпорацій;
 - рівень економічної відкритості держав.
2. На основі обраної теми виконайте такі завдання:

3. Визначте, які первинні та вторинні дані необхідні для дослідження.
4. Доберіть не менше трьох надійних джерел інформації.
5. Обґрунтуйте вибір статистичних баз даних.
6. Перевірте порівнянність показників за країнами та роками.
7. Систематизуйте отримані дані у таблиці.
8. Побудуйте графік або діаграму.
9. Сформулюйте короткі висновки за результатами аналізу.

Практичне завдання

За допомогою баз World Bank Open Data, UNCTADstat, UN Comtrade, IMF Data або OECD Data оберіть показник, що характеризує міжнародні економічні відносини, та порівняйте його для трьох країн за останні п'ять років. Результати оформіть у вигляді таблиці, графіка та короткого аналітичного висновку.

Питання для обговорення

1. Які джерела даних є найбільш надійними для міжнародних економічних досліджень?
2. Чому статистичні показники різних міжнародних організацій можуть відрізнятися?
3. Які проблеми виникають під час порівняння даних різних країн?
4. Чи можна використовувати корпоративну звітність ТНК як об'єктивне джерело?
5. Як перевірити достовірність статистичної інформації?
6. У яких випадках доцільно використовувати опитування та експертні інтерв'ю?
7. Як відсутність даних впливає на результати міжнародного економічного дослідження?
8. Які способи візуалізації найкраще відображають міжнародні економічні тенденції?

Завдання для самостійної роботи

Оберіть одну міжнародну статистичну базу даних та підготуйте її коротку характеристику за такими критеріями:

- організація, яка формує базу;
- основні групи показників;
- охоплення країн і періодів;
- переваги використання;

- можливі обмеження;
- приклад застосування у дослідженні міжнародних економічних відносин.

Література:

Основна: 4, 5, 7, 8, 10, 13, 17.

Додаткова: 10, 11, 12, 13, 18.

Тема 4. КІЛЬКІСНІ МЕТОДИ В ДОСЛІДЖЕННІ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Навчальні питання для розгляду на практичному занятті:

1. Статистичні методи.
2. Економетричне моделювання у міжнародних дослідженнях.
3. Аналіз часових рядів. Тренди, сезонність, циклічність. Прогнозування на основі часових рядів (ARIMA, експоненційне згладжування).
4. Метод головних компонент (Principal Component Analysis) та факторний аналіз.
5. Аналіз мереж (Network Analysis) у міжнародних економічних дослідженнях. Побудова та аналіз торговельних, інвестиційних, фінансових мереж.
6. Програмне забезпечення для кількісного аналізу. Огляд програм: MS Excel, SPSS, Stata, R, Python.

Ситуаційне завдання

Кейс: «Аналіз впливу членства в СОТ на експорт країн, що розвиваються»

Уявіть, що ви – дослідницька група, яка отримала завдання кількісно оцінити вплив вступу до Світової організації торгівлі (СОТ) на обсяги експорту країн, що розвиваються, за період 1995–2025 рр.

Виконайте такі завдання:

1. Визначте дослідницьке питання та сформулюйте гіпотези (нульову та альтернативну).
2. Оберіть метод дослідження, який доцільно використати (наприклад, гравітаційна модель з фіксованими ефектами), та обґрунтуйте свій вибір.
3. Визначте змінні моделі:
 - залежна змінна (що пояснюємо);

- незалежні змінні (фактори);
 - контрольні змінні.
4. Вкажіть джерела даних для кожної змінної.
 5. Запропонуйте спосіб перевірки якості моделі (які критерії використовуватимете).
 6. Сформулюйте очікувані результати – які знаки коефіцієнтів ви очікуєте отримати та чому.

Результати оформіть письмово (структуровано) та будьте готові презентувати їх під час семінару.

Дискусійні питання

1. «Гравітаційна модель є найкращим інструментом для аналізу міжнародної торгівлі, оскільки вона має міцне теоретичне підґрунтя та демонструє високу прогностичну здатність». Чи погоджуєтесь ви з цим твердженням? Які обмеження гравітаційної моделі слід враховувати досліднику? Наведіть приклади ситуацій, де ця модель може давати хибні результати.

2. «В епоху великих даних складні методи машинного навчання поступово витісняють класичні економетричні підходи в дослідженнях міжнародних економічних відносин». Чи погоджуєтесь ви з цим твердженням? У чому переваги та недоліки кожного підходу? Чи може класична економетрика та машинне навчання взаємодоповнювати один одного?

Контрольні питання для самоперевірки

1. Які показники центральної тенденції та варіації використовуються в статистичному аналізі?

2. Що таке коефіцієнт кореляції і як він інтерпретується?

3. У чому відмінність між парною та множинною регресією?

4. Як перевіряється статистична значущість коефіцієнтів регресії?

5. Що таке модель гравітації і які фактори вона враховує?

6. Які переваги мають панельні дані порівняно з перерізними даними?

7. Які основні компоненти часового ряду?

8. Для чого використовується ARIMA-моделювання?

9. Як здійснюється корекція даних на інфляцію та валютні коливання?

10. Що таке метод головних компонент і для чого він використовується?

11. Як аналіз мереж застосовується в міжнародних економічних дослідженнях?

12. Яке програмне забезпечення використовується для кількісного аналізу? Які його переваги та недоліки?

13. Що таке гетероскедастичність і чому вона є проблемою в регресійному аналізі?

14. Які методи використовуються для оцінювання моделей з панельними даними?

Література:

Основна: 4, 5, 6, 7, 8, 12, 14.

Додаткова: 11, 12, 18, 19, 20, 24, 25.

Тема 5. ЯКІСНІ МЕТОДИ В ДОСЛІДЖЕННІ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Навчальні питання для розгляду на практичному занятті:

1. Кейс-стаді (Case Study) в міжнародних дослідженнях
2. Порівняльний метод. Логіка порівняння (Most Similar Systems Design vs Most Different Systems Design).
3. Історичний метод
4. Дискурс-аналіз та контент-аналіз. Аналіз текстів (договорів, заяв, звітів, публікацій у ЗМІ).
5. Етнографічні методи в міжнародних економічних дослідженнях.

Кейс: «Аналіз Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом»

Уявіть, що ви – дослідницька група, яка отримала завдання провести комплексний аналіз впливу Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (економічна частина – DCFTA) на економічний розвиток України з використанням якісних методів.

Виконайте такі завдання:

1. Розробіть план кейс-стаді для аналізу цієї угоди:

- Визначте дослідницьке питання (наприклад: "Як Угода про асоціацію вплинула на структурну трансформацію економіки України?").
- Визначте тип кейсу (одиничний чи множинний) та обґрунтуйте вибір.
- Визначте джерела даних (офіційні документи, статистика, інтерв'ю з експертами тощо).
- Опишіть методи аналізу, які ви використаєте.

2. Застосуйте порівняльний метод:

- Оберіть країну (країни) для порівняння з Україною (наприклад, Молдова, Грузія або країни Центральної Європи, що пройшли шлях до ЄС).
- Визначте, яку логіку порівняння ви оберете (MSSD чи MDSD) та обґрунтуйте вибір.
- Визначте ключові параметри порівняння (темпи економічного зростання, структура експорту, обсяги інвестицій, інституційні зміни тощо).

3. Запропонуйте використання історичного методу:

- Визначте критичні моменти (critical junctures) в економічних відносинах Україна–ЄС.
- Проаналізуйте, як минулі рішення (наприклад, відмова від євроінтеграції у 2013 році) вплинули на подальшу траєкторію (path dependence).

4. Проведіть невеликий дискурс-аналіз:

- Виберіть два документи: один – офіційний текст Угоди про асоціацію (преамбула або розділ про економічне співробітництво), другий – виступ або заяву українського/європейського політика щодо цієї угоди.
- Виявіть ключові смисли, аргументаційні стратегії, ідеологічні позиції, які конструюються через дискурс.

Результати оформіть письмово (структуровано).

Дискусійні питання

1. «Якісні методи, зокрема кейс-стаді та дискурс-аналіз, є менш науковими, ніж кількісні методи, оскільки вони не забезпечують об'єктивних та вимірюваних результатів». Чи погоджуєтесь ви з цим твердженням? Наведіть аргументи на користь наукової цінності якісних методів, їхні переваги у

вивченні складних міжнародних економічних явищ та способи забезпечення достовірності результатів (тріангуляція, прозорість методології, ланцюг доказів).

2. «Якісні та кількісні методи є взаємодоповнюючими, а їх поєднання (тріангуляція) дає більш повне та достовірне знання, ніж використання кожного з них окремо». Наведіть приклади дослідницьких питань у сфері міжнародних економічних відносин, де доцільним є поєднання методів. У яких випадках кількісні методи є незамінними, а в яких – якісні? Як результати різних методів можуть взаємодоповнювати та коригувати один одного?

Контрольні питання для самоперевірки

1. У чому полягає сутність кейс-стаді як методу дослідження?
2. Які типи кейсів використовуються в міжнародних дослідженнях?
3. Які етапи проведення кейс-стаді за Р. Їном?
4. У чому відмінність між MSSD та MDSD у порівняльному методі?
5. Що таке QCA і для чого він використовується?
6. Які різновиди QCA існують (csQCA, fsQCA, mvQCA)?
7. Що таке path dependence і як він застосовується в міжнародних економічних дослідженнях?
8. У чому відмінність між діахронним та синхронним аналізом?
9. Що таке дискурс-аналіз і які його основні завдання?
10. У чому відмінність між дискурс-аналізом та контент-аналізом?
11. Які етапи проведення контент-аналізу?
12. Які етнографічні методи використовуються в міжнародних дослідженнях?
13. Що таке критичний дискурс-аналіз (CDA) і в чому його специфіка?
14. Що таке тріангуляція в дослідженнях і чому вона важлива?

Література:

Основна: 4, 7, 8, 9, 10, 11, 13.

Додаткова: 2, 3, 4, 6, 8.

Тема 6. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ ТА ІНВЕСТИЦІЙ

Навчальні питання для розгляду на практичному занятті:

1. Теоретичні основи дослідження міжнародної торгівлі.
2. Методи аналізу міжнародної торгівлі.
3. Методологія дослідження прямих іноземних інвестицій.
4. Методи аналізу інвестиційного клімату та міжнародних інвестиційних угод.

Ситуаційне завдання

Кейс: «Аналіз впливу Угоди про асоціацію з ЄС на торгівлю та інвестиції в Україні»

Уявіть, що ви – дослідницька група при Міністерстві економіки України, яка отримала завдання оцінити вплив Угоди про асоціацію з ЄС (економічна частина – DCFTA) на торговельні потоки та інвестиційну привабливість України за період 2015–2025 рр.

Виконайте такі завдання:

1. Проведіть аналіз торговельних потоків України:
 - Проаналізуйте динаміку експорту та імпорту України з країнами ЄС до та після підписання Угоди.
 - Розрахуйте індекси відкритості економіки, концентрації (Герфіндала-Гіршмана) та внутрішньогалузевої торгівлі (Грубела-Ллойда) для 3–5 ключових товарних груп.
 - Визначте, як змінилася структура українського експорту (диверсифікація, частка продукції з високою доданою вартістю).
2. Застосуйте методологію аналізу ПІІ:
 - Проаналізуйте динаміку вхідних та вихідних ПІІ України за 2015–2025 рр.
 - Використовуючи OLI-парадигму, визначте, які переваги України (власності, розташування, інтерналізації) є визначальними для залучення ПІІ.
 - Оцініть вплив Угоди про асоціацію на потоки ПІІ.
3. Проведіть SWOT-аналіз інвестиційної привабливості України:
 - Визначте 5–7 сильних сторін (Strengths) та слабких сторін (Weaknesses).
 - Визначте 3–5 можливостей (Opportunities) та загроз (Threats).

- Запропонуйте стратегії використання сильних сторін та подолання слабких.

4. Проаналізуйте вплив на інвестиційний клімат:

- Визначте, як Угода про асоціацію (імплементация норм ЄС, гармонізація законодавства) вплинула на інвестиційний клімат України.
- Які фактори інвестиційного клімату покращилися, а які залишилися проблемними?

5. Сформулюйте рекомендації для економічної політики:

- Які заходи можуть посилити позитивний вплив Угоди про асоціацію на торгівлю та інвестиції?
- Які нові виклики постали перед Україною в умовах війни (2022–2025) та як вони вплинули на торговельні та інвестиційні потоки?

Результати оформіть письмово (структуровано) та будьте готові презентувати їх під час семінару.

Дискусійні питання

1. «Теорія порівняльних переваг Рікардо є застарілою в умовах глобальних ланцюгів створення вартості (GVC), оскільки країни торгують не готовими товарами, а компонентами, а переваги визначаються не факторами виробництва, а позицією в ланцюзі доданої вартості». Чи погоджуєтесь ви з цим твердженням? Наведіть аргументи та приклади. Чи можуть класичні теорії (Рікардо, Хекшера-Олін) бути доповнені або модифіковані для аналізу сучасної міжнародної торгівлі? Яку роль відіграють цифрові технології та платформи у трансформації торговельних потоків?

2. «OLI-парадигма Дж. Даннінга залишається найбільш адекватною теоретичною рамкою для пояснення прямих іноземних інвестицій, однак сучасні виклики (геополітичні ризики, санкції, зміна клімату, цифрова трансформація) вимагають її суттєвого доповнення». Які нові фактори («O», «L», «I») слід додати до моделі? Наведіть приклади країн та інвестиційних проєктів, де класичні фактори OLI-парадигми не є визначальними, а ключову роль відіграють нові чинники (наприклад, цифрова інфраструктура, екологічні стандарти, політична стабільність).

Контрольні питання для самоперевірки

1. Які основні теорії міжнародної торгівлі ви знаєте? У чому їхнє методологічне значення?
2. Що таке індексний метод та які індекси використовуються в аналізі міжнародної торгівлі?
3. Як вимірюється торговельна інтеграція?
4. Які методи використовуються для аналізу торговельних потоків?
5. Що таке OLI-парадигма та які її складові?
6. Які типи ППІ ви знаєте?
7. Які методи використовуються для аналізу детермінант ППІ?
8. Як будуються інтегральні індекси інвестиційної привабливості?
9. Які основні індекси інвестиційного клімату існують?
10. Що таке двосторонні інвестиційні угоди та які їхні основні положення?
11. Які інституції займаються вирішенням інвестиційних спорів?
12. Які основні джерела даних для дослідження міжнародної торгівлі та інвестицій?
13. Яке програмне забезпечення використовується для аналізу міжнародної торгівлі та інвестицій?
14. Як аналізується структура експорту країни (диверсифікація, концентрація)?
15. Що таке індекс Грубела-Ллойда і для чого він використовується?

Література:

Основна: 4, 8, 9, 12, 13.

Додаткова: 1, 2, 7, 8, 11, 12, 13

Тема 7. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ЕКОЛОГІЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ І СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Навчальні питання для розгляду на практичному занятті:

1. Міжнародний бізнес у контексті сталого розвитку та глобальних екологічних викликів.

2. Методологічні підходи до дослідження екологічної відповідальності міжнародних компаній.
3. Методи оцінювання впливу міжнародного бізнесу на довкілля, суспільство та економічний розвиток.
4. Методологія аналізу зелених бізнес-моделей, циркулярної економіки та декарбонізації.
5. Методи дослідження міжнародної конкурентоспроможності компаній в умовах екологічних стандартів і переходу до сталого розвитку.

Кейс: «Трансформація міжнародної бізнес-моделі компанії відповідно до принципів сталого розвитку»

Міжнародна компанія працює на кількох зарубіжних ринках і спеціалізується на виробництві споживчих товарів. Посилення екологічного регулювання, запровадження вуглецевих обмежень, зростання вимог споживачів до екологічності продукції та необхідність скорочення відходів змушують компанію переглянути свою бізнес-модель.

Виконайте такі завдання:

1. Сформулюйте проблему, об'єкт, предмет і мету дослідження.
2. Визначте екологічні, економічні та соціальні фактори, що впливають на міжнародну діяльність компанії.
3. Оберіть методи дослідження для оцінювання екологічної стійкості бізнес-моделі.
4. Запропонуйте показники для аналізу викидів, ресурсоефективності, поводження з відходами та соціальної відповідальності.
5. Порівняйте можливі напрями трансформації: екологізація виробництва, використання відновлюваної енергії, циркулярна модель, зміна постачальників або впровадження екологічної сертифікації.
6. Сформулюйте рекомендації щодо підвищення міжнародної конкурентоспроможності компанії на засадах сталого розвитку.

Дискутуванні питання

1. Які методи: кількісні чи якісні, є більш придатними для оцінювання впливу міжнародного бізнесу на сталий розвиток і чому?
2. Чи достатньо використовувати ESG-показники для дослідження екологічної відповідальності міжнародних компаній, чи їх необхідно поєднувати з кейс-стаді, контент-аналізом і порівняльним методом?

Питання для самостійного опрацювання

1. Які методологічні підходи доцільно застосовувати для дослідження сталого розвитку міжнародного бізнесу?
2. Які показники можуть використовуватися для оцінювання екологічної, соціальної та економічної результативності міжнародних компаній?
3. У чому полягають переваги та обмеження ESG-показників як інформаційної бази дослідження?
4. Як поєднати кількісні та якісні методи під час аналізу екологічної відповідальності транснаціональних компаній?
5. Які джерела даних є найбільш придатними для дослідження сталих бізнес-моделей і міжнародної екологічної діяльності компаній?

Література:

Основна: 4, 7, 8, 11, 13, 14.

Додаткова: 7, 9, 10, 14, 15, 17, 21, 27.

Тема 8. ЦИФРОВІ МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ГІБРИДНИХ ЗАГРОЗ

Навчальні питання для розгляду на практичному занятті:

1. Економічна безпека як об'єкт міждисциплінарного наукового дослідження.
2. Методологія ідентифікації та класифікації економічних, фінансових, інституційних і кібернетичних загроз.
3. Застосування системної динаміки, сценарного прогнозування та просторового аналізу для оцінювання економічних ризиків.
4. Використання ентропійного аналізу, великих даних і машинного навчання у дослідженнях економічної безпеки.

5. Методологія побудови інтегрованої аналітичної системи моніторингу, прогнозування та ранжування гібридних загроз.

Кейс-стаді

Кейс: «Оцінювання стійкості регіональної економічної системи до гібридних загроз»

Регіон України зазнає одночасного впливу кількох загроз: скорочення ділової активності, порушення логістичних зв'язків, кібератак на критичну інфраструктуру, зниження інвестиційної привабливості та погіршення соціально-економічних показників.

На основі методології проєкту RADIUS виконайте такі завдання:

1. Визначте об'єкт, предмет і мету дослідження.
2. Сформуйте перелік економічних, фінансових, соціальних, інституційних і кібернетичних загроз.
3. Доберіть систему показників для оцінювання вразливості та стійкості регіону.
4. Оберіть методи дослідження: системна динаміка, просторовий аналіз, ентропійний аналіз, сценарне прогнозування або машинне навчання.
5. Обґрунтуйте джерела даних і способи перевірки їх достовірності.
6. Розробіть три сценарії розвитку ситуації: базовий, кризовий та адаптаційний.
7. Запропонуйте спосіб ранжування загроз за рівнем імовірності та потенційного впливу.
8. Сформулюйте рекомендації для органів влади та бізнесу щодо підвищення економічної стійкості регіону.

Дискусійні питання

1. Чи може інтегрована цифрова модель забезпечити об'єктивну оцінку економічної безпеки, якщо частина гібридних загроз не піддається точному кількісному вимірюванню?
2. Яке поєднання методів є найбільш обґрунтованим для прогнозування гібридних загроз: сценарне моделювання, ентропійний аналіз чи машинне навчання?

Питання для самостійного опрацювання

1. Які методологічні підходи доцільно застосовувати для дослідження економічної безпеки в умовах гібридних загроз?
2. Які показники можуть використовуватися для оцінювання економічної, фінансової, соціальної, інституційної та кібернетичної стійкості?
3. У чому полягають переваги та обмеження ентропійного аналізу в дослідженні соціально-економічних систем?
4. Як системна динаміка та сценарне прогнозування можуть використовуватися для моделювання кризових процесів?
5. Які ризики виникають під час застосування машинного навчання та великих даних для прогнозування економічних загроз?

Література:

Основна: 4, 5, 8, 12, 14, 15, 17.

Додаткова: 16, 18, 19, 20, 22, 23, 24, 25.

3. САМОСТІЙНА РОБОТА

3.1. Оформлення звіту про самостійну роботу

Підсумком самостійної роботи вивчення дисципліни є складання письмового звіту за темами, вказаними в п. 3.2. Захист звіту про самостійну роботу відбувається у терміни, обумовлені студентом і викладачем.

Види самостійної роботи:

1. Письмовий звіт за темами, вказаними в п. 3.2.
2. Презентація наукової статті.
3. Написання наукової статті для публікації.
4. Підготовка виступу на студентську конференцію.

3.2. Перелік тем для написання звіту про самостійну роботу

1. Методологія наукового пізнання у сфері міжнародних економічних відносин.
2. Структура та рівні методології наукового дослідження.
3. Особливості міжнародних економічних відносин як об'єкта наукового дослідження.

4. Етапи організації та проведення наукового дослідження.
5. Формулювання наукової проблеми та обґрунтування актуальності дослідження.
6. Визначення мети, завдань, об'єкта і предмета наукового дослідження.
7. Наукова гіпотеза та особливості її формулювання і перевірки.
8. Теоретичні парадигми дослідження міжнародних економічних відносин.
9. Реалізм і неореалізм у дослідженні міжнародних економічних процесів.
10. Лібералізм та інституціоналізм у дослідженні міжнародного еко
11. Неомарксистські підходи до дослідження глобальної економічної нерівності.
12. Конструктивізм у дослідженні міжнародних економічних норм та інститутів.
13. Системний підхід у дослідженні міжнародних економічних відносин.
14. Порівняльний метод у міжнародних економічних дослідженнях.
15. Історичний метод у дослідженні міжнародних економічних процесів.
16. Кейс-стаді як метод дослідження міжнародного бізнесу.
17. Контент-аналіз міжнародних економічних документів.
18. Дискурс-аналіз у дослідженні міжнародної економічної політики.
19. Методи експертного оцінювання у міжнародних економічних дослідженнях.
20. Опитування та інтерв'ю як джерела первинних даних.
21. Міжнародні статистичні бази даних у наукових дослідженнях.
22. Проблеми надійності, валідності та порівняльності міжнародних даних.
23. Методи систематизації, групування та класифікації емпіричних даних.
24. Статистичні методи у дослідженні міжнародних економічних процесів.

25. Кореляційний і регресійний аналіз у міжнародних економічних дослідженнях.
26. Економетричне моделювання міжнародної торгівлі та інвестицій.
27. Аналіз часових рядів і прогнозування міжнародних економічних процесів.
28. Індексний метод у дослідженні міжнародної конкурентоспроможності.
29. Мережевий аналіз міжнародної торгівлі та глобальних ланцюгів створення вартості.
30. Поєднання кількісних і якісних методів у міжнародних економічних дослідженнях.
31. Методологія дослідження міжнародного бізнесу в умовах глобальних трансформацій.
32. Методологічні підходи до дослідження сталого розвитку міжнародного бізнесу.
33. Методи оцінювання екологічної та соціальної відповідальності міжнародних компаній.
34. Методологія дослідження міжнародної економічної безпеки.
35. Методи ідентифікації та оцінювання гібридних загроз економічній безпеці.
36. Сценарне прогнозування у дослідженні кризових міжнародних економічних процесів.
37. Просторове моделювання та GIS-аналіз у міжнародних економічних дослідженнях.
38. Ентропійний аналіз у дослідженні стійкості соціально-економічних систем.
39. Використання великих даних і машинного навчання у міжнародних економічних дослідженнях.
40. Академічна доброчесність, відкрита наука та управління науковими даними.

4. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Григорук П. М., Хрущ Н. А. Методологія і організація наукових досліджень : навч. посіб. Київ : Кондор, 2017. 206 с.
2. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Організація та методологія наукових досліджень : навч. посіб. Харків : Право, 2017. 447 с.
3. Кравченко С. О., Євмешкіна О. Л. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. Київ : УкрСІЧ, 2018. 150 с.
4. Основи наукових досліджень : монографія. 2-ге вид., перероб. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2025. 292 с.
5. Невлюдов І. Ш., Олександров Ю. М., Андрусевич А. О., Чала О. О. Основи наукових досліджень : навч. посіб. Prague : OKTAN PRINT, 2024. 468 с.
6. Основи наукових досліджень : навч. посіб. / А. К. Бабіченко, М. О. Подустов, В. І. Вельма, Ю. А. Бабіченко, Я. О. Кравченко, І. Л. Красніков ; за ред. А. К. Бабіченка. Харків : НТУ «ХПІ» ; НФаУ, 2021. 134 с.
7. Clark T., Foster L., Sloan L., Brookfield C., Bryman A. Bryman's Social Research Methods. 7th ed. Oxford : Oxford University Press, 2026.
8. Creswell J. W., Creswell J. D. Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches. 6th ed. Thousand Oaks : SAGE Publications, 2023.
9. Lamont C. Research Methods in International Relations. 2nd ed. London : SAGE Publications, 2022.
10. Babbie E. The Practice of Social Research. 15th ed. Boston : Cengage Learning, 2020.
11. Yin R. K. Case Study Research and Applications: Design and Methods. 6th ed. Thousand Oaks : SAGE Publications, 2018.
12. Wooldridge J. M. Introductory Econometrics: A Modern Approach. 8th ed. Boston : Cengage Learning, 2024.
13. Saunders M., Lewis P., Thornhill A. Research Methods for Business Students. 9th ed. Harlow : Pearson, 2023.
14. Sterman J. D. Business Dynamics: Systems Thinking and Modeling for a Complex World. Boston : McGraw-Hill, 2000.

15. Методологія стратегічного планування в умовах глобальних загроз національній безпеці та міжнародній стабільності : монографія / В. І. Абрамов, Т. В. Запорожець, Р. Р. Марутян та ін. ; за заг. ред. Л. М. Шипілової. Київ : НАДУ, 2018. 228 с.
16. UNESCO. Recommendation on Open Science. Paris : UNESCO, 2021.
17. Wilkinson M. D. et al. The FAIR Guiding Principles for Scientific Data Management and Stewardship. Scientific Data. 2016. Vol. 3. Article 160018.
18. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016.

Допоміжна

1. Krugman P. R., Obstfeld M., Melitz M. J. International Economics: Theory and Policy. 12th ed. Harlow : Pearson, 2022.
2. Dunning J. H., Lundan S. M. Multinational Enterprises and the Global Economy. 2nd ed. Cheltenham : Edward Elgar Publishing, 2008.
3. Baylis J., Smith S., Owens P. The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations. 9th ed. Oxford : Oxford University Press, 2023.
4. Oatley T. International Political Economy. 7th ed. London : Routledge, 2022.
5. Gilpin R. Global Political Economy: Understanding the International Economic Order. Princeton : Princeton University Press, 2001.
6. Keohane R. O., Nye J. S. Power and Interdependence. 4th ed. Boston : Longman, 2012.
7. Porter M. E. The Competitive Advantage of Nations. New York : Free Press, 1990.
8. Gereffi G. Global Value Chains and Development: Redefining the Contours of 21st Century Capitalism. Cambridge : Cambridge University Press, 2018.
9. Elkington J. Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business. Oxford : Capstone, 1997.

10. United Nations. The Sustainable Development Goals Report 2025. New York : United Nations, 2025.
11. UNCTAD. World Investment Report 2025: International Investment in the Digital Economy. Geneva : United Nations, 2025.
12. UNCTAD. Handbook of Statistics 2025. Geneva : United Nations, 2025.
13. World Bank. World Development Report 2025. Washington, DC : World Bank, 2025.
14. OECD. OECD Guidelines for Multinational Enterprises on Responsible Business Conduct. Paris : OECD Publishing, 2023.
15. OECD. OECD Due Diligence Guidance for Responsible Business Conduct. Paris : OECD Publishing, 2018.
16. World Economic Forum. The Global Risks Report 2026. Geneva : World Economic Forum, 2026.
17. European Commission. European Green Deal: Delivering on Our Targets. Brussels : European Commission, 2021.
18. Provost F., Fawcett T. Data Science for Business. Sebastopol : O'Reilly Media, 2013.
19. Géron A. Hands-On Machine Learning with Scikit-Learn, Keras, and TensorFlow. 3rd ed. Sebastopol : O'Reilly Media, 2022.
20. Szenberg M., Ramrattan L. Entropy, Economics and Policy. London : Palgrave Macmillan, 2014.
21. Koval V., Lomachynska I., Udovychenko I., Maslennikov Y., Nesenenko P., Sribna Y. Business Model Analysis in Strategic Innovation *Management and Intellectual Property Commercialization. Administrative Sciences*. 2026. Vol. 16, No. 1. Article 51. DOI: 10.3390/admsci16010051.
22. Гарнага О. М., Срібна Є. В., Царук Д. В. Економічна безпека торговельних підприємств в умовах цифрових загроз. *Grail of Science*. 2026. № 64. С. 251–259. DOI: 10.36074/grail-of-science.20.03.2026.026.
23. Михайлова Є., Срібна Є. Економічна безпека як багатовимірною категорією в умовах системної невизначеності. *Підприємництво та інновації*. 2026. № 39. С. 31–36. DOI: 10.32782/2415-3583/39.4.
24. Ступницький В. В., Срібна Є. В. Моделювання взаємозв'язку демократії та економічної стійкості енергетичного

сектора в Україні. *Європейська демократія: правовий вимір* : тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції, м. Харків, 24 квітня 2026 р. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2026.

25. Sribna Y. V., Stupnytskyi V. V. Economic and Mathematical Models of Logistics Continuity under Conditions of Instability. *Вісник НУБГП*. 2025. № 4 (112). С. 548–557.

26. Кушнір Н. Б., Гарнага О. М., Срібна Є. В. Аналіз розвитку міжнародного ринку консалтингових послуг з урахуванням сучасних бізнес-комунікацій. *Академічні візії*. 2024. № 32. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1434>.

27. Koval V., Sribna Y., Brednyova V., Kosharska L., Halushchak M., Kopacz M. An Analysis of the Economic and Technological Potential of Solar-Driven Generation in Renewable Energy Development. *Polityka Energetyczna – Energy Policy Journal*. 2024. Vol. 27, No. 1. P. 157–172. DOI: 10.33223/epj/18418.

Інтернет-ресурси

1. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26.11.2015 № 848-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/848-19> (дата звернення: 11.05.2026).

2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19> (дата звернення: 11.05.2026).

3. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1556-18> (дата звернення: 11.05.2026).

4. Про академічну доброчесність : Закон України від 18.12.2025 № 4742-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4742-20> (дата звернення: 11.05.2026).

5. Про затвердження Національного плану щодо відкритої науки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.10.2022 № 892-р // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/892-2022-%D1%80> (дата звернення: 11.05.2026).
6. Відкрита наука / Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/nauka/nauka-2/vidkrita-nauka> (дата звернення: 11.05.2026).
7. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності / Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/2018/10/25/recomendatsii.pdf> (дата звернення: 11.05.2026).
8. UNESCO Recommendation on Open Science / United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000379949> (дата звернення: 11.05.2026).
9. Національний репозитарій академічних текстів : офіційний вебпортал. URL: <https://nrat.ukrintei.ua/> (дата звернення: 11.05.2026).
10. Пошук академічних текстів / Національний репозитарій академічних текстів. URL: <https://nrat.ukrintei.ua/searchdb/> (дата звернення: 11.05.2026).
11. Google Scholar : пошукова система наукової літератури. URL: <https://scholar.google.com/> (дата звернення: 11.05.2026).
12. Crossref Metadata Search : система пошуку метаданих наукових публікацій і цифрових ідентифікаторів DOI. URL: <https://search.crossref.org/> (дата звернення: 11.05.2026).
13. ORCID : міжнародний реєстр унікальних ідентифікаторів науковців. URL: <https://orcid.org/> (дата звернення: 11.05.2026).
14. Directory of Open Access Journals — DOAJ : міжнародний каталог наукових журналів відкритого доступу. URL: <https://doaj.org/> (дата звернення: 11.05.2026).
15. Scopus : міжнародна реферативна та наукометрична база даних. URL: <https://www.elsevier.com/products/scopus> (дата звернення: 11.05.2026).

16. Web of Science : міжнародна інформаційно-аналітична та наукометрична платформа. URL: <https://clarivate.com/academia-government/scientific-and-academic-research/research-discovery-and-referencing/web-of-science/> (дата звернення: 11.05.2026).
17. Державна служба статистики України : офіційний вебсайт. URL: <https://stat.gov.ua/> (дата звернення: 11.05.2026).
18. Статистика Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic> (дата звернення: 11.05.2026).
19. Eurostat Data Browser : статистична база даних Європейського Союзу. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/> (дата звернення: 11.05.2026).
20. World Bank Open Data : міжнародна база показників соціально-економічного розвитку. URL: <https://data.worldbank.org/> (дата звернення: 11.05.2026).
21. UNCTAD Data Hub : статистична база даних Конференції ООН з торгівлі та розвитку. URL: <https://unctadstat.unctad.org/> (дата звернення: 11.05.2026).
22. OECD Data Explorer : статистична платформа Організації економічного співробітництва та розвитку. URL: <https://data-explorer.oecd.org/> (дата звернення: 11.05.2026).
23. United Nations Sustainable Development Goals Database. URL: <https://unstats.un.org/sdgs/dataportal> (дата звернення: 11.05.2026).

**Зразок оформлення титульної сторінки звіту про
самостійну роботу**

Національний університет водного господарства та
природокористування
Навчально-науковий інститут економіки і менеджменту
Кафедра економіки підприємства і міжнародного бізнесу

Звіт
про самостійну роботу
з дисципліни
"МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ"

Виконав(ла):
Студент __ курсу __ групи
спеціальності _____
П.І.Б. _____

Перевірив: (П.І.Б. викладача)

Рівне — 20__